

Scadomis, t. - Pragae. - Gesellschaft des
Museums des Königreiche Bohmen

Z P R Á V A

o

ARCHIVU MUSEA

KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO.

P o d á v á

Václav Křížek,

assistant musejní.

V PRAZE.

Tisk Vetterlovske knihtiskárny (Antonín Renn).

1 8 5 5.

Hlavní účel společnosti Musea království Českého jest shromažďovati, rovnati a přístupné učiniti poklady umělecké, plodiny přírodní a památky minulých i přítomných dob, aby jsouce hlavním prostředkem k zvelebování věd i umění potomstvu k stálé užitečné potřebě zachovány byly. Rozsáhlé jest pole, které se vzdělávati má, v rozličné obory zasahuje činnost společnosti musejní, z kterých každý rovné péče a horlivého podporování požaduje. Nelze ovšem zapříti, že Museum v první době vzniku svého, řízeno jsouc hr. Kašparem Šternberkem, obětovavostí i horlivostí, kterou pečoval o zdar ústavu od něho takořka v život uvedeného neméně, než i rozsáhlou svou učeností a důkladnou znalostí v přírodních vědách proslulého, čím dále tím více jednostranným směrem přírodovědeckého ústavu působilo. Sbírky v tento obor zasahující dosáhly péčí jeho vysokého stupně dokonalosti a úplnosti, kdežto ostatní taktéž důležité a vážné teprv se v zárodku svém nalézaly.

Nejméně pečováno bylo o sbírku listin (archiv), ačkoli v seznamu sbírek péci společnosti musejní svěřených napřed jmenována byla. O ceně a důležitosti sbírky této pro historický život každého národu mnoho se šířiti, uznávám za zbytečné. Vlast svou zajisté v skutku miluje jen ten, kdo ji úplně poznal; jen ten se může pokládati za pravého národovce, kdo s dějinami svého národu, kdo se činy svých předků dokonale se obeznámil. Dějepis však každého národu žije v pomnících dávnověkého žiti jeho, on k nám mluví ze zbytků zvětralého kamene, z vybledlého písma starých pergamenů, a to názorněji a s větším dojmem,

než jakéhokoli pozdější vyličení docíliti může. Listiny ukazují nám co neklamní svědkové minulosti běh historických událostí mnohými stoletími v jasném světle, z nich nám čerpati možno, jestliže ne nejúplnější, předce nejspolehlivější zprávy dávných věků, ony nás spůsobem nejjistějším obeznámí s onou prací, jejíž vývin a konečný výsledek jmenujeme dějepisem, kterého by, kdyby se nám oněch nedostávalo, v skutku ani nebylo. K dotovrzení tohó postačí slova slavného Palackého, která v Monatsschrift des vaterländischen Museums r. 1829 v pojednání svém: „Ueber Geschichtsforschung und Geschichtschreibung in Böhmen“ pronesl. Praví totiž: „Několikoletá pilná badání přesvědčila mne, že veškerý dějepis použitím dosud tak velice zanedbávaných pokladů archivních a rukopisných památek novou podobu na se vezme. Badání a shromažďování takového spůsobu v celé své úplnosti přede vším jest pilné potřebí, a každá práce, která se dějepisu našemu věnuje, tím musí počítí, aby se takové památky na svém místě vyhledávaly, aby se výsledek, jenž z nich pro dějepis vyplývá, ihned vyloučil, a dle promyšleného plánu, jaký věda historická vyhledává, seřadil a uspořádal.“

U nás byly bohužel doby, ve kterých se o zachovávání, neřkuli shromažďování takovýchto památek ducha a života národního velmi málo, ano směle se může tvrditi, pranic nedbalo. V tmavých sklepích a v prachu neznámosti pohrouženy byly, a na mnohých místech dosud pilně před zraky znatelů se skrývají památky takové, ačkoli v novější době mnozí o duševní život našeho národa vysoce zasloužilí mužové horlivou snahou a neunavenou péčí o to se zasazovali a zasazovati nepřestávají, aby na světlo boží vyvedeny, shromažďovány a k všeobecnému upotřebení přístupnými učiněny byly. Jich zásluha to je, že s radostí již nyní pohlížeti můžeme na četné sbírky nově odkrytých, zpráchnivělosti odňatých historických památek, které úsilnou jich snahou shromážděny a v obecné jmění národu obráceny byly.

Utěšený to v skutku úkaz nově probuzené a hlouběji vkořeněné lásky k vlasteneckému dějepisu, v níž se uvědomělý cit národnosti jasně zjevuje. Z takovéhoto vědeckým duchem nad-

ehnutého snažení spolu zjevně vysvitá, že taková práce i takovým spůsobem vzdělávané pole vlasteneckého dějepisu mnohem krásnější i vydatnější ovoce nésti musilo, než dříve sebe úsilnější snaha a pilnost, která při vší své důkladnosti žádného pevného základu neměla. Nastala nová doba dějepisu naší vlasti, a že dlouhého trvání přislibuje, děkovatí jest především výtečným snahám mužů, kteří nadzvíněnou obtížnou práci na se vzali, jichž jména netřeba uvádět; neboť každý, jemuž zvelebování vědy a národního vzdělání na srdci leží, s díkučiněním jich zásluhy uznává i jin žehná.

Jest to jeden z mnohočetných utěšených výsledků, který co blahý vliv ústavu našeho na ušlechtění života, na zvelebování vědy a na probuzení citu uměleckého již nyní v tak skvělém světle se objevuje.

Nám tu, jak každý uzná, jde jedině o sbírku spomenutou, která péčí ústavu našeho svěřena jest, o jejímž povolném rozmnожování bude krátká zpráva předeslána, dříve než o obsahu a rozvržení jejím mluviti se bude.

Sbírka naše při zárodku svém, jak již nahoru podotknuto, byla velmi nepatrna, obsahovala totižto r. 1823 při prvním spořádání biblioteky, s níž z počátku archiv spojen byl, pouze 50 listin. Velmi nepatrné byly příspěvky, kterých přese všecka mnohonásobná vyzívání výboru musejního sbírce této se dostávalo, takže počet listin, původních i přepsaných, během prvních šesti let k archivu přibylých jen 550 kusů obnášel. Mezi těmi zahrnutý jsou i přepisy listin z archivů měst Německého Brodu, Chomutova a Teplic, které Museu ku přepsání propůjčeny byly r. 1827. Práci tuto na se vzal p. bibliotekář Hanka, jenž tehdáž spolu nad sbírkou listin dozorství měl. Odtud jen poznenáhla dary jednotlivých příznivců vlastenského dějepisu, jichž jména zaznamenána jsou v pamětných knihách musejních, přibývalo listin, dílem originalních, dílem přepisů. R. 1835 bylo od pana Hulakovského, jenž se pomoci svou k rovnání a spořádání listin dosud přibylých laskavě propůjčil, jen 900 listin chronologicky srovnáno a rubricirováno, ještě r. 1841 počet všech listin nepřesahoval 4000, mezi nimiž ani desátá část nebyla původních.

Aby se vada tato doposavadního zanedbávání tak důležité sbírky pro dějepisná badání péči Musea svěřené napravila, mělo býti odtud hlavní snahou musejního výboru, jehož jednatelem nyní se stal p. Palacký, vzkřísitel historického vlasteneckého badání, a v skutku již 8. listopadu 1841 uzavřeno bylo v sezení výboru musejního, sbírkám historicko-diplomatickým větší pozornost a činnost, než se to doposaváde dálo, věnovati. Následkem toho vykázána určitá summa na sbírání přepisů listin k tomu cili, aby byl položen základ všeobecného českého *diplomatáře*, což i první president hr. Kašpar Šternberk v prvním valném shromáždění společnosti musejní r. 1823 odbývaném byl vyslovil, k čehož uskutečnění ale bohužel ničeho nebylo podniknuto. Jeho slova jsou: „Důležité jest, aby každá země měla svůj vlastní diplomatář. Někteří z našich dřevnějších dějepiscův, jako Goldast, Balbin, Pešina, Hammerschmid, Ziegelbauer, Dobner, Pelzel a Steinbach dali sice mnoho listin porůznu v rozličných dílech otisknouti. Sbírky, jaké mají Rakausy od Fröhlicha, Petze, Hanthalera; Uhry od Schvartnera a Kollara; Polsko od Dogiela; Rusy dvěma svazky listin svých panovníků, nákladem státního kancléře Rumiancova; jako Bavory v díle: „Monumenta boica“, a opět v knize „Regesta“ nákladem královským od Lange vydané, zůstávají pro Čechy posud dobrou žádostí. Prvé jest třeba pracného sbírání a shledávání, ježto jen stejně horlivou účinlivostí mnohých k jednomu obecnému účelu užitek přinášeti může. Každé však dle pokroku vědy se řídící spracování dějepisu sbírku takovou předpokládá.“ Vícekráte projevené přání, aby města, obce, klášterové víryhodné přepisy svých ještě neotisklých listin v Museum uložili, aneb originaly tomuto k přepisování zaslali, jakým spůsobem i Johanneum v Hradci Štýrském svou znamenitou sbírku listin získalo, zůstalo s malými výminkami bez účinku; jen Německý Brod, Chomutov, Teplice, o nichž už nahoře zmínka byla, a mimo tyto i Mělník a klášter Želivský uposlechly hlasu toho. Teprv roku nadzmíněného k uskutečnění toho, co dosud bylo toužebným přáním, položen byl základ, a v skutku množila se od té doby sbírka naše, zvláště přepisů, den ode dne patrně. Práce tato, snahou a účinkováním slavného

patriarchy našeho dějepisu podniknuta, utěšeněji počala vzkvétati, když ř. 1843 někteří velikomyslní mužové z nejvyšší šlechty naši materialní podporou svou přispěli k tomu, že se v práci slabými prostředky dosud vedené použitím nových nadaných sil, jako p. V. V. Tomka a p. K. J. Erbena, dále s větším úsilím a v rozsáhlejším rozměru pokračovati mohlo. Šlechetní oni mužové, jichž jména žíti budou u vděčné paměti přestitelů národní vědy naši, spojili se, aby dosud neoceněné a neznámé poklady vlastenského dějepisu od zpráchnivění osvobodili. Působení tohoto příkladu i u ostatních tříd národu za krátký čas vystoupilo na jevo.

V brzce objevil se výsledek probuzeného nového života u šetření a vyhledávání starých písemných památek, tak že počet původních listin i přepisů v létech 1844 a 1845 dílem dary, dílem nadzmíněnou cestou Museu přibylých mnohem větší byl, než počet oněch, kterých dosud za 25 let Museu se bylo dostalo. K rozmnožení originalů hlavně přispěli dary svými páновé F. Beck, dr. E. T. Rössler, Lanna a Burde; mimo to vzrostl počet jich několika koupěmi, mezi nimiž zvláště zakoupení po zemřelém moravském dějezpytcí p. E. Horkém pozůstalé, na zajímavé české originaly hojně sbírky, vytknuto býti musí. Mnohem četněji byl však počet přepisů musejnímu archivu v době té přibylých. Neboť mimo přepisy na útraty musejní a podporou zpomenutých mužů získané dostalo se archivu více než 2500 přepisů darem od vys. zemských stavů, kteří dne 21. dubna 1845 uzavřeli veškeré prací historika svého p. Palackého od r. 1831 jich nákladem učiněné přepisy též ku prospěchu všeobecného českého diplomatáře Museu věnovati. Tímto darem obohacen archiv značným počtem listin z nejstarší periody dějepisu českého, mezi nimiž byly všechny od p. Palackého r. 1837 ve vatikanském archivu učiněné přepisy. Nyní nezbývalo více, než pokračovati se vším úsilím v práci s tak blahým a utěšeným výsledkem započaté; a vděčná pamět a díky budtež mužům, jichž neunavenou pilí a nadšenou snahou uskutečněna sbírka naše přepsaných listin (diplomatáře českého), která obsahujíc nyní více než 7890 kusů, sbírce podobné jakéhokoli národu směle

po bok stavěti, jejíž však další doplňování a rozmnožování časem ještě s jistotou očekávati se může.

K uspořádání a rovnání této, nyní tak značně rozmnožené sbírky ustanoven byl 1. března 1846 p. K. J. Erben za assistenta při archivu, jenž dle rozvrhu s důkladným promyšlením a vědeckou znalostí od něho něiněného, chvalnou činnosti na shromážděné poklady v jistý pořádek uváděti počal, aby tak obecnému užívání přístupnými učiněny jsouce účelu, z kterého shromažďovány byly, dostaly.

Snaha rozmnožovati všemožně sbírku listin neochábla ani v příštích letech. R. 1847 dostal se archivu našemu pozůstatek archivu vymřelé české rodiny pánu z Vartemberka, který vyměněn byl za mnohé cizí, k Čechám žádného vztahu nemající listiny s kr. pruským tajným kabinetním archivem. Mezi listinami v sbírce této listin Vartemberských nalezala se nejstarší dosud známá v české řeči sepsaná originalní listina, v níž Jan z Vartemberka svému vasalu Heřmanu z Ralska ves Medný doživotně postupuje 8. list. 1380.

Poněvadž se nezřídka stávalo, že při pořádání archivů měst venkovských mnohé spisy co nepotřebný papír hokynářům prodány aneb k topení brány byly (není to pouhý výmysl), obrátil se výbor musejní téhož roku k vysokému zemskému úřadu s prosbou, aby magistratům měst a představeným jiných obcí dovoleno bylo, taká stará akta aneb listiny, které by se jich práv aneb interessů nedotýkaly, Museu věnovati. Prosba tato byla i vyslyšena, ale jen města Trutnov a Loket upotřebila tohoto vysokého povolení. Přáti by bylo, aby i jiná města, obce a komunity toho příkladu následovaly; neboť nadíti se jest, že ještě zde onde v tmavém sklepě aneb v zplesnivělých truhlách práchniví mnohý vzácný příspěvek k objasnění minulosti národu našeho, k objasnění jeho života, zevnějších a vnitřních jeho poměrů. Jako v přírodních vědách, tak i v dějepisu nic není zcela nepatrného, dokonce bezcenného. Jedna památka doplňuje, objasňuje druhou, čím i to, co by o samotě malé ceny do sebe mělo, náležitého významu, ano i důležitosti nabývá.

Když roku 1851 dosavadní archivář musejní p. Erben úřad

městského Pražského archiváře na se přijal, ustanoven byl k pořádání a dohlídce nad archivem musejním p. H. Veselý co assistent, jemuž však nebylo dopřáno dlouho účinkovati a pracovati v oboru mu vykázaném, neboť již 1853 v červenci odňala jej smrt vlasti, odňala jej vědě, již nadějeplný tento mladý muž zastupoval. Za jeho času obdržel archiv r. 1852 nejznačnější příspěvek originalních papírových listin darem c. k. krajinského soudu v Praze. Počet listin tímto darem archivu přibylých přesahoval 3000 kusů, mezi nimiž největší část byla takových, které soudním potřebám hověly, které k seznání zřízení soudního v Čechách, počínaje od druhé polovice XVI století, mnohé vzácné příspěvky obsahují. Jsou to nejvíce soudní spisy, konceptové soudních úkonů a průvodní listiny v právních rozepřích, svědomí, plnomocenství, žaloby a protokoly všeho druhu a j. v. To je i poslední znamenitější příspěvek k rozmnožení sbírky listin, na jejíž uspořádání, urovnání a částečné registrování hlavní svůj zřetel jsem obrátil, když mně od sl. výboru musejního dne 1. května 1854 místo assistenta při archivu a sbírce archaeologické svěřeno bylo.

Nadíti se jest, že i na dále účastna bude sbírka ta horlivé podpory milovníků vědy a příznivců dějepisného badání, aby čím dále tím více rozsáhlosti a tím i důležitosti nabýval archiv musejní, jenž obsahuje nyní více než 21874 originalů a 11606 přepisů, vesměs v mnohem ohledu co do počtu listin i do jich obsahu jakémukoliv jinému archivu v zemi se nalézajícímu, vyjma jediný Třeboňský, rovnati se může.

Aby každý o důležitosti a ceně sbírky, o jejíž poznenáhlém množení a zrůstu krátká tato zpráva předeslána, se přesvědčil a svůj úsudek pronést mohl, postačí prozatím následující nyní rozvrh její a hlavní obsah jednotlivých rozřadění; aby spolu i badatelům dějepisu našeho a vůbec těm, kteří se zpytováním minulosti naší v jakémkoli odvětví zanášejí, podána byla aspoň povšechná rukovět zdrojů, z nichž by k badáním svým čerpati mohli.

Veškerý archiv rozdelen jest na dvě hlavní části. V prvé obsaženy jsou originaly, koncepty, a staré buď souvěké aneb nedlouho po vydání originalů zhotovené přepisy; druhá část pak obsahuje naprostě přepisy v novější době zhotovené.

Část první.

Listiny původní.

V této části obsaženy jsou dva oddíly, a sice

- A. Listiny pergamenové.
- B. Listiny na papíře.

A. Listiny pergamenové.

Listiny tyto, které již úplně srovnány i registrovány jsou, rozpadají se opět na několik menších oddělení, a sice:

1) Na *orig. listiny českých panovníků*, sahající od počátku XII až do počátku XIX stol. Počet jich obnáší 106, z nichž zasahují 4 do XII, 3 do XIII, 14 do XIV, 10 do XV, 16 do XVI, 31 do XVII, 26 do XVIII a 2 konečně do XIX století. Nejstarší z nich jest listina Vladislava od r. 1115, která obsahuje založení a nadání kláštera Kladrubského. Co do stáří druhá jest zakladací listina kláštera Sedleckého asi od r. 1144 od Vladislava krále, která se zakoupením archaeologické sbírky Pachlovské do archivu dostala. Třetí listina pochází od r. 1160, v níž Vladislav klášteru sv. Štěpána u Olomouce vykazuje desátky z některých vesnic. Listina ta má tu důležitost do sebe, že se v ní jmenují všichni tehdejší žijící údové rodu Přemyslovců. Dále následují od krále Přemysla Otakara I jedna listina, od Přemysla Ot. II 2. Nyní teprv za Jana Lucemburského vyskytuje se dvě listiny, od Karla IV jest jich 7, od Václava IV 9, od Sigmunda 1, od Ladislava 1, od Vladislava II 8, od Ludvíka 1. Až do Vladislava II jsou všechny listiny z větší části latinské; německé jsou tři od Karla IV, jedna od Václava. První česká je od Vladislava r. 1472, v níž Jana ze Lhoty zůstavuje při službě, která za starodávna byla z dvoru Lhoty k hradu královskému Hluboké, tak aby majetník statku dotčeného, když by král Český na hrad Hluboký přijel, s oštěpem u mostu s jinými za čtyry neděle měl státi. Od Vladislava jsou 4 listiny české, 3 latinské, jedna německá.

Zvláštního vytčení v tomto oddílu listin pergamenových zasluguje listina zakladací kolleje Karlovy r. 1366 30. července od Karla IV.

Listin českých panovnických od času Ferdinanda I až do r. 1712 jest asi tolik, kolik německých a latinských. Od r. 1712 ale počínají naskrze německé. Odtud jsou to nejvíce šlechtické diplomy.

Od originalů vyloučeny jsou: a) *přepisy pergamenové listin panovnických*, buď souvěké, aneb vbrzce po vydání originalu zhotovené, aneb pozdější kopie na pergameně, počtem 13. Mezi těmi je nejznámenitější kopie zlaté bully Karlovy o založení Vysokého učení Pražského, zhotovená v 2. polovici XVIII století. Dále vytknouti třeba privilegie Kr. Hradce od Václava II, Alžběty vdovy po Václavu II a Rudolfovi, Alberta císaře a Karla IV v přepisu. Mimo tyto je důležitý sešit, obsahující přepis souvěký stvrzení privilegií Chodův, na bavorských hranicích blíž Domažlic usedlých, od krále Vladislava II r. 1478. Obsaženy jsou v něm výsady, které Chodové obdrželi od králů Jana, Karla, Václava, Sigmunda, Ladislava a Jiřího Poděbradského, konečně od vévody Jindřicha Bavorského. Mezi těmi je i listina Buška z Vlkána od r. 1456, v níž konšelům i všem obcím Chodovským k úřadu Domažlickému příslušejícím listy královské na rychtářství Chodovské, k témuž úřadu příslušející učiněné, i své právo, které měl za jistou summu peněz úplně a docela zaplacenou, prodává. Svědkové jsou: Vilém z Ryzmberka a ze Švihova, Jan Virek z Ryzmberka seděním v Usilově, Oldřich z Janovic, Racek z Janovic seděním na Ryzmberce, a panoši Svestřík z Hradiště, purkrabě na Domažlicích, Nojslav z Branišova, seděním v Nahošicích.

b) *Vidimované přepisy listin panovnických*, to jest takové, které obsaženy jsou v jiných listinách co stvrzované, aneb které se i co výsady v listinách soukromých uvádějí. Počet jich obnáší 64. Mezi těmito se nalézá 17 listin obsahujících nadání a privilegia kláštera Vyšebrodského od r. 1264—1648.

2) *Na listiny soukromé pergamenové*. V oddělení tomto obsaženy jsou listiny týkající se nejvíce osob šlechtických, měst, klášterů a t. d. Jsou to smlouvy, zápisy, výsady, prodeje a koupě, dlužní úpisy a t. d. Počet všech obnáší 591.

Nejstarší z nich a jediná z XII století jest listina od r. 1165 19. list. Museu darovaná od p. hr. Jindřicha Chotka, nale-

zená při přestavování kostela ve vsi sv. Jakuba, v níž biskup Pražský Daniel dosvědčuje, že některé ostatky svatých vlastní rukou v oltáři kostela ve vsi sv. Jakuba uložil u přítomnosti krále Vladislava a manželky jeho Judy. Z XIII století je mezi nimi 13 listin. Do XIV století jich spadá 91. Důležitá z nich je listina od r. 1329, na níž nejstarší pečeti obce Pražské druhý dosud známý otisk přivěšen. Nejstarší česká originalní listina archívnu musejního, a nejstarší česká 'orig.' listina vůbec dosud známá nalézá se mezi listinami tohoto století, a sice od r. 1380 8. srpna. Jest to listina Jana z Vartemberka, o níž již v úvodě byla řeč. Mimo tuto teprv zase r. 1396 přichází česká listina, v níž Matúš a rukojmě jeho Albrecht, Bernhart, Jaroš a opět Albrecht z Cimburka vyznávají, že Agnežce z Hradce, ženě Matúšově, Heřmanovi a Jindřichovi z Hradce a Petrovi ze Šternberka slibují v 500 kopáčech jejího věna 75 kop grošů platu úročného na svých dědinách ukázati a zvésti. Německá listina je jediná v tomto století od r. 1388, která obsahuje dlužní úpis Pražského měšťana Štěpána Drechsla. XV století zaujímá 160 listin. Větší část těchto týká se rodu Vartemberkého. Od r. 1451 je mezi nimi též listina vyhotovená od Jana Kapistrana s jeho vlastnoručným podpisem, v níž Václava rybáře a Petra Světlíka z Krumlova a jich příbuzné jakožto generální papežský vikář přijímá v soubratrství svého řádu, jehož oni byli velicí příznivci. XVI století obsahuje 112 listin, mezi nimi je 58 českých; na XVII st. připadá 129 listin, z nichž nejznamenitější jsou listiny Albrechta z Valdšteina, 9 počtem, sahající od r. 1624—1630, vesměs německé. Listiny XVIII st., kterých je 85, obsahují nejvíce vysvědčení, listy oddací, listy za vyučenou, cessie čili tak zvané dobré vůle. Přepisů v tomto oddělení jest jen 5.

Vyloučeny z těchto privátních jsou *listiny moravské*. Jich počet obnáší 56. Z těchto spadá 8 do XIV, 19 do XV, 27 do XVI, 12 do XVII století. Znamenité mezi nimi jsou listiny Jošta, markraběte Moravského, od r. 1389—1410, počtem 11. Mezi těmi se nachází 7 českých, 4 jsou latinské. Nejstarší česká sahá do roku 1403.

Slezských a lužických listin počet je malý, obnáší pouze

17, z nichž v XIV, XV, XVI století jest po pěti, v XVII století jsou dvě.

Zvláštní oddíl konečně tvoří *listiny cizí pergamenové*, to jest takové, které k Čechám a jejich korunním zemím žádného vztahu nemají; mezi nimi jsou i mnohé císařské z pozdější doby, nejvíce diplomy rozličných šlechtických rodin německých. Mimo tyto obsaženy jsou zde bully papežské, listiny německých a jiných knížat, pánů, měst a klášterů. Všech je 120. Nejstarší sahá do roku 1243 a je listina císaře Fridricha II., v níž za dluh, od syna jeho učiněný, dává v zástavu dům jakýs (nejmenuje se kde) Arnoldovi Gimmenichovi. Tato je jediná z XIII století, z XIV jest jich 8, z XV 10, z XVI 36, z XVII 25, z XVIII 21, z XIX 2. Zvláštního vytíknutí zasluhují listiny Ferdinanda krále Sicilského od r. 1461, Sigmunda Augusta krále Polského od r. 1567, Šebestiana vévody Benátského od r. 1577, nadací listina kláštera Verdunského ve Francouzích od Ludvíka XIV s jeho vlastnoručním podpisem, jedna ruská listina císaře Alexandra od r. 1802; konečně francouzský diplom freimaurerský bez datum.

Sem náležejí též *pergamenové listiny hraběcího archivu Manderscheidského*, počtem 549 kusů, které od poslední potomkyně rodu tohoto (Manderscheid-Sternberského) hraběnky Christiany, provdané hraběnky Stollbergové, Museu k uchování odevzdány byly. Obsahují naskrze listiny týkající se rodu Manderscheidského, pocházejícího z Luxemburku, pro kteroužto zem jakož i vůkolní krajiny zvláště důležité jsou. Do XII století z nich spadají 3; do XIII 11, do XIV 20.

Vyjmeme-li listiny cizí a listiny archivu Manderscheidského, je všech ostatních 852.

B. Listiny papírové.

Tyto opět na více oddílů jsou rozřaděny.

1) *Listiny panovnické originalní*, počínající rokem 1370 až do začátku XIX století. Počet jich obnáší 450, mezi nimiž i listiny tištěné pozdější s vlastnoručními podpisy panovníků jsou zahrnuty.

Nejstarší z nich jest listina Karla IV od roku 1370, a sice německá, v níž Karel Chebu rozličné výsady uděluje. Od Václava IV jsou dvě latinské, z doby císaře Albrechta jest 1 německá, týkající se města Budějovic. První česká mezi těmito je od Sigmunda od roku 1437, jediná od tohoto panovníka, ve které Sigismund úředníkům svým a purkrabímu Pražskému nařizuje, aby Matiašovi z Chlumčan nepřekáželi v držení a požívání vsi Smolnice, kterou mu byl dal v zástavu. Od Jiřího z Poděbrad nalézá se pouze jeden dopis městu Plzni v r. 1456, v kterém Jiří ještě byl gubernatorem země. Od Matiaše Korvina takéž jedna listina česká v tomto oddílu se nachází, od roku 1474 ve Vratislavě 30. list. datovaná, v níž Budějovským věděti dává, „že mezi ním, králem Polským a synem jeho prvorodeným, kterýž v Čechách jest, příměří do sv. Ducha, a odtud za plné dvě léta pořád zběhlé stalo se jest, i přikazuje, aby to příměří zachovali; dále, že sněm třetí neděli po vánocích do Prahy položen jest, kdežto o dobré a počestné koruny se jednat má, aby tu býti nikoli neobmeškávali.“ Sem vřaděna jest i jedna německá listina císaře Fridricha IV.

Listin Vladislava II je 16 vesměs českých; jsou to nejvíce dopisy Budějovským a Kouřimským, týkající se rozpěře měst s pány a rytíři. Zajímavá je listina tohoto krále od roku 1516, v níž pánům na sněmu v Praze shromážděným zapovídá, aby namistry, bakaláře a študenty nesáhali, osobujíce si na ně právo co na své dědičné lidi, nýbrž aby je při jich výsadách zůstavili a zachovali, žádných jím zmatkův nečiníce. Maximilian císař má tři německé listiny, týkající se Chebu. Od něho se naskytuje i první tištěná od r. 1512. I od císaře Karla V je jedna tištěná. Král Ludvík má tři české dopisy Budějovským.

Z doby Ferdinanda I je 69 listin, 37 českých, ostatní německé. Jsou to nejvíce dopisy rozličným městům, hlavně Kouřimským, Plzeňským, Budějovským, Jachimovským; přípisy zřízeným raddám komory české v záležitostech zemských, dopisy panu Zdislavovi Berkovi z Dubé, nejvyššímu hofministru, a pak synu svému arcikněžeti Ferdinandovi, správci zemskému. Mezi jinými je od r. 1545 listina, v které Ferdinand mistry a kolle-

giaty učení Pražského obesílá před své komisary zvláště ustavové, kteří by nahlédli v jich výsady a statuty, a další vůli císařova od těchto zvěděli. Arcikněz Ferdinand, syn císaře Ferdinanda a místodržící v Čechách, má 51 listin, mezi nimiž jsou jen dvě německé, ostatní české. Listiny tyto jsou rovněž jako listiny císaře Ferdinanda k seznámení zřízení zemského a vnitřních poměrů země české velmi důležité. Jsou to taktéž nejvíce rozličné dopisy městům, nejvíce Kouřimským a Plzeňským, a úředníkům zemským. Důležitá je listina od r. 1553 17. října, v níž se nařizuje veřejná hotovost v kraji Kouřimském, „poněvadž léta minulého někteří lidé v zemích okolních blízko mezi a hranic českých během válečným se pozdívohovali a poněvadž i toho roku lid válečný v nemalém počtu jízdných a pěších při pomicí království Českého se zdvihl a zdvihuje, dávaje se slyšeti, žeby do království Českého vpád válečný učiniti chtěl.“ Od císaře Maximiliana II je 39 listin, mezi nimi 26 českých, ostatní německé; od Rudolfa 96; českých je 83, z největší části dopisy městům Kouřími, Plzni a Budějovicům, jakož i rozličným svým raddám. Od Matiaše je 53 listin, 25 jest mezi nimi českých; od Fridricha Falckého jsou dvě české, jedna německá. Tato je psána rytířstvu kraje Chebského, v které je žádá o podporu a přispění na střelivě a potravě; z českých se jedna týká Kouřími, druhá obsahuje vypsání sněmu na den 25. března.

Listin českých od časů Ferdinanda II vždy více a více ubývá. Od tohoto panovníka máme 22 listin, z nichž je pouze 9 českých; od Ferdinanda III jest jich 24, mezi nimi českých 9. Arcikněz Leopold, gubernátor český, má 1 českou, 2 německé listiny; od císařovny Eleonory, vdovy Ferdinanda III, máme 2 něm., týkající se jejího věnného města Nového Bydžova. Od císaře Josefa I jsou jen 4 listiny, 2 něm., 1 česká, 1 lat.; od Karla VI 16, z těch jen 2 české. Od Karla Alberta Bavorského nalézá se jedna německá od r. 1841. Z 23 listin Marie Terezie je 13 českých; od Josefa II jsou 3 české, 3 německé listiny. Leopold II má dvě německé, císař František taktéž dvě.

2) *Staré přepisy a koncepty listin panovnických, úhrnkem 967.* Tyto počínají od roku 1226 listinou Přemysla Otakara I,

vidimovanou roku 1676, v níž Přemysl, chtěje založiti město Znojmo, potřebné k tomu místo zakupuje. Od tohoto panovníka nalézá se ještě jedna listina od roku 1228, vidimovaná roku 1712, v níž tento klášteru cysterciackému v Ozlavě na Moravě uděluje stejné výsady, jaké byl udělil klášteru Velehradskému. Přemysl vévoda Moravský, bratr krále Václava I, má 2 listiny. Druhá od r. 1234 obsahuje darování a výsady udělené klášteru Rajhradskému. Král Václav I má 4 listiny, týkající se kláštera Tišňovského na Moravě; Přemysl Otakar II 8 latinských, jednu v překladu německém, obsahující výsady a darování rozličným městům a klášterům. Od Václava II jsou 3 latinské, výsady města Brodu Uherského a Chebu obsahující. Od Václava III nalézá se pouze jedna listina, obsahující konfirmaci koupě rychty Kouřimské s přináležitostmi jejimi, kterou koupil Jindřich syn Adolfov od Václava II.

Od císaře Alberta je 5 listin lat., týkajících se Chebu, od Ludvíka Bavorského 2 něm., 1 lat., taktéž Chebu se týkající. Od Alžběty, vdovy po Václavovi II a Rudolfovi, je jedna latinská.

Od Jana Lucemburského čítá se 13 listin, mezi nimi výsady města Písku od r. 1327, a od téhož roku výsady městu Jamnici udělené. Od Karla IV je 30 listin, od Jana markraběte Moravského 2, Ludvík král uherský má 1 listinu, v níž kupcům Chebským v říši své uděluje stejné výsady obchodnické, jakých požívali obchodníci Pražští a Nürnbergští. Od Václava IV je 51 listin, od Sigmunda 14, od eis. Fridricha 4, obsahující výsady Chebu. Od Vladislava chová se 11, od Jiřího Poděbradského 19 listin. Matiaš Korvinus jich má 8, a mimo ty i Ms. obsahující rozličná privilegia, která Matiaš r. 1469, získav Moravu a Slezsko, udělil rozličným městům moravským a slezským, aby si je naklonil. Císař Maximilián má jednu listinu týkající se Chebu. Od Vladislava je 51 listin, které obsahují velmi důležité příspěvky k objasnění vnitřních rozmíšek a půtek stavu městského se stavem panským a rytířským, vzniklých za jeho panování. Od Ludvíka je 15 listin.

Od císaře Karla V nalézá se jedna listina toho druhu od r. 1537, od Ferdinanda I 65 listin. Dotud byly z uvedených

listin samé přepisy. Od Maximiliana následují přepisy spolu vedle konceptů. Od tohoto císaře vyskytuje se totiž 21 přepisů, 35 konceptů, od Rudolfa II 111 přepisů, 63 konceptů, od Matiaše 17 přepisů, 15 konceptů, od Fridricha Falckého, zimního krále Českého, 4 přepisy.

Od doby Ferdinanda II následují opět samé přepisy, a sice od tohoto 47 kusů, od Ferdinanda III 75. Mimo tyto stojíž zde sešit, obsahující reskripty císařské do r. 1640—1650, jichž počet obnáší 45. — V přepisy následujících panovníků vřaděny jsou i císařské tištěné patenty. Od Leopolda je totiž 52 přepisů, 7 patentů, od Josefa I 5 přepisů, od Karla VI 14 přepisů, 12 patentů, od Marie Terezie 10 přepisů, 44 patentů, od Josefa II 2 listiny přepsané a 8 patentů, od Leopolda konečně pouze 4 patenty, od Františka 59.

3) *Listiny a dopisy nejryšších úředníků zemských a městodržících v království Českém*; originaly, koncepty a tištěné listiny. Listiny ty mají velikou cenu do sebe, neboť se z nich poznávají veškeré osoby, stojící v čele správy zemské od nastoupení rodu Habsburského v Čechách, i velmi objasňují vnější i vnitřní poměry země naší v době, do které spadají.

Počínají rokem 1527 a sáhají až do konce XVIII století. Nejdůležitější jsou listiny z XVI století (totiž od r. 1527), kterých je 427. Na XVII století jich připadá 567, a sice na dobu do roku 1620 211, od roku 1620 jest jich 356. Z XVIII stol. jest jich pouze 85. Summa všech tudiž obnáší 1078. Mezi nimi obsaženy jsou též listiny rozličných méně důležitých úřadů a soudů, jako úřadu desk zemských, úřadu šestipanského, úřadu hor viničných v Praze; soudu zeniského a komorního, mimo zápisu týchž soudů obsažené v několika foliantech rukopisných.

Odděleny od těchto jsou *listiny úřadů a soudů na Moravě*, jichž se jen 40 čítá.

K oddělení tomuto náležejí též *výroky soudu appellačního*, r. 1548 od Ferdinanda I zřízeného, v rozličných přestupcích a zločinech vydané od presidenta a rad nad appellacími v Praze ku právům rozličných měst, nejčetněji ku právu města Kouřimi. Počet listin těchto originálních, které od r. 1551 počínají, ob-

náši 172. Z doby panování Ferdinanda I jest jich 22, od Maximiliana 41, od Rudolfa 73. Poslední je od r. 1652 dopis právu města Solnice strany odpravení Kryštofa Jungka v městě tomto.

Konečně následuje *sbérka psaných i tištěných cirkulárních nařízení nejvyšších úředníků a české zemské guberny* od roku 1710, které 450 kusů obsahuje.

4) *Souvěké přepisy vyjednávání na sněmích obecných od r. 1460 do r. 1619*, vesměs české. Nejdůležitější z této vzácné části archivu jsou vyjednávání v Nisse mezi korunou Českou, Polskou a Uherskou r. 1473, která pouze z památek zde se nacházejících ve známost jsou uvedena. Znamenité je i vyjednávání na sněmu zemském r. 1608 držaném, z jehož rozmanitého obsahu tuto jen několik artikulů kladem: O dosazování rovného počtu ze strany pod obojí a strany pod jednou na úřady zemské; o srovnání práv městských se zřízením zemským, o sjednocení se stavů království Českého pod obojí s knížaty a stavy knížetství Slezských v příčině artikule o náboženství atd. Počet sněmovných těchto jednání, pro zpytatele dějin vlastenských k důkladnému probadání tohoto oddílu staročeského zákonodářství velmi důležitých, obnáší 102 kusy; na XV století připadá z nich 11, na XVI 32, na XVII konečně do r. 1619 63. Jakož poslední tato doba nejčetněji je zastoupena, tak i k objasnění vnitřních třenic a nepokojů v zemi v této době hojně a zajímavé příspěvky obsahuje.

Ačkoli do oddílu tohoto, totiž originalů, nenáležejí přepisy, předce k vůli celku tuto kladený budtež: *Nové přepisy dílem dosud neznámých sněmovných usnesení od r. 1492—1541*, přepsané hlavně z rukopisu Roudnického, rovněž jako předešlé důležitého obsahu. Těchto je 44 kusů.

5) *Staré přepisy listin v deskách zemských obsažených*, počínající od r. 1458, počtem 223 kusů; avšak jen 14 z nich vypsány jsou ze starých desk pohořelých r. 1541, ostatní sáhají do doby od r. 1541, a sice 63 do XVI století, počínaje rokem nadzmíněným, 121 do XVII, 25 do XVIII století.

I tuto pro souvisečnost uvést třeba do oddílu pozdějších přepisů náležející:

Nové přepisy listin k sebrání desk zemských roku 1541 ohněm v zkázu příšlých. Přepisů těchto je 1980. Nejstarší z nich pochází od r. 1263. Mimo tuto jsou jen ještě dva z XIII stol. Z XIV stol. je jich 296, z XV 808, z XVI do r. 1540 792.

Výpisů z nového zřízení desk zemských od r. 1541 jest jen 81. Oddělení těchto počíná: „Novým zřízením a vyzdvížením desk zemských pohořelých.“

6) *Listiny soukromé a dopisy.* Tento oddíl roztríděn jest s ohledem na poměry řeči české jakož i s ohledem na dějepis země naší na dvě hlavní části, z nichž se každá opět na některé menší díly rozpadá.

První část obsahuje originalní dopisy a zápisu měst a osob soukromých od počátku XV století až do konce roku 1525. V druhé části obsaženy jsou všechny listiny a dopisy soukromé, počínaje od r. 1525 až do nejnovější doby.

Dopisy a listiny soukromé do r. 1525.

V oddělení tomto obsažené originály tvoří jednu z nejvzácnějších částí archivu muzejního. Počet jich obnáší 1010. Ony poskytují hojný materiál k seznámení a probadání příčin tehdáž se zběhlých událostí zemských, zvláště k proskoumání tehdejších poměrů šlechtických a městských, jakož i k posouzení povah jednotlivých, v době, do které listiny tyto sáhají, vynikajících osob.

Co do obsahu rozpadají se listiny v oddílu tom obsažené na dvě menší části: a) *na dopisy jednotlivých šlechtických osob a míst*, a b) *na zápisu čili listiny v pravém smyslu toho slova*.

V části dopisů, které jsou alfabeticky srovnány, mimo list Jana Žižky poslaný Bartošovi Bernartovi z Menšího na Valečově (bez datum), z mnohých velmi důležitých dopisů zvláštního významu zaslubují dopisy pánu Kolovratských, Jana, Albrechta a Jiříka od r. 1453—1507 počtem 10; pánu z Kunštatu 2, a sice Erharda z Kunštatu a na Bechyni Budějovským, a Hynka Bočka z Kunštatu a na Polné Kouřimským od r. 1509; dopisy Hynka a Karla knížat Minstrberských králi Vladislavovi, Budějovským a Plzeňským; pánu z Pernšteina od r. 1490—1517; pánu z Rožemberka od r. 1428—1519 počtem 30, a sice 1 list Oldřicha z R.

Budějovským od r. 1428, 14 dopisů Voka z R., 1 Oldřicha z R. Budějovským; 14 listů Petra z R., hejtmana kr. Českého, dva dopisy Lva z Rožmitala od r. 1480, jeden králi Vladislavovi, druhý Budějovským, 7 dopisů Zdeňka Lva z Rožmitala Kouřimským od r. 1509—1513; 16 dopisů Michala Slavaty z Chlumu od r. 1514—1523; 10 dopisů pánů ze Švamberka od r. 1477 až 1500; 24 listů pánů Trčků z Lipé od r. 1473—1519, a sice Mikuláše, Zdeňka, Buriana a Viléma.

Z měst nejčetněji jsou zastoupena: Jindřichův Hradec, Kolín, Kutná Hora, Poděbrady a Tábor.

V části zápisů nejznamenitější jsou revéry oněch českých dobrodruhů, kteří v 2. pol. XV stol. králi Kazimirovi Polskému v služby vojenské se najali. Mimo tyto důležitý jest souvěký přepis listiny od r. 1468, v níž se Jan z Rožemberka zapisuje „proti odsúzenému kacieři Jiříkovi z Poděbrad“, dále list od r. 1510, v němž úředníci Pražští malých desk zemských obsílají mistra Matěje z Pelhřimova ke „svědomí dání“ mistrům kolleje Karlovy atd.

Dopisy a listiny soukromé od r. 1526.

Tyto spořádány jsou do dvou oddílů, a sice: a) *památky písemné šlechtických rodin českých a moravských*, a b) *měst a míst českých a moravských*.

Rozdílu mezi listinami českými a moravskými v tomto oddílu šetřiti nelze, neboť jakož panstvo české s moravským, tak i města zvlášť pohraničná obou zemí byla v úzkém spojení a přečastém dopisování v této době.

K listinám a dopisům místním náležejí též dopisy osob, místům představených, aneb jakýmkoli jiným spůsobem k těmto přináležejících.

Počet listin všech v této části dosahuje značné číslo 12.100. Dle rozdílu naznačeného jsou listiny a dopisy tyto alfabeticky urovnány jak v oddílu šlechtickém tak i v místním, a to sice dle počátečného písmene jména místa aneb osoby, od níž listina byla vyhotovena. Všech listin a dopisů šlechtických jest 6256, místních pak 5845.

O ceně listin v tomto oddílu obsažených mnoho slov šířiti, zdá se mi býti zbytečným. Důležitost jich k sestavování rodičopisů jednotlivých šlechtických rodin a monografií jednotlivých míst vysvitne z jich následujícího početního přehledu. Co do obsahu, jsou to rozličné dopisy pánů a rytířů mezi sebou a městům, měst opět mezi sebou a šlechticům, dále rozličná svědomí k rozepřím soudným, koupě, prodeje, úmluvy, žaloby atd., zkrátka listiny všeho druhu, jaké tehdáž v pospolitém životě přicházely.

V rozřadí každého písmene obsaženy jsou listiny a dopisy šlechtických rodin a míst písmenem tímto počínajících, s udáním spolu počtu listin k jednotlivé rodině aneb místu spadajících. Místa a šlechtici, od nichž pouze jedna aneb málo listin přichází, nejsou jmenováni, a úhrnek listin těchto zahrnut vždy s udáním počtu jich číslového s výrazem „všeobecné“.

	<i>A.</i>		
Místné:			
Všeobecné	48	Benátky	4
Šlechtické:		Privilegia Blatné	1
Všeobecné	33		
rytíř Jakub z Ačklaru a Ai- chelberka	2		
	35		
	<i>B.</i>		
Místné:		Šlechtické:	
Všeobecné	92	Všeobecné	227
Brno	266	Berka z Dubé	39
Brod Český	58	pánuové z Bubna	22
Budějovice	48	p. z Bozkovic	22
Brandejs	38	Bechyně z Lažan	21
Boskovice	26	Bukovský z Hustiřan	18
Mladá Boleslav	25	Blekta z Autěchovic	15
Stará Boleslav	11	Bartodějský z Bartoděje	15
Nový Bydžov	23	Bezděcký z Bezdědic	13
Beroun	19	Bohdanecký z Hodkova	12
Brod Německý	16	Běšín z Běšína	12
Brod Uheršký	4	Bzenský z Porubě	12
Braumov	14	Bukovanský z Bukovan	10
Bystřice na Moravě	10	Bečkovský z Šebířova	8
Břevňov	7	Budovec z Budova	7
Benešov	8	Beník z Petersdorfu	6
Bechyňský kraj	6	Boren ze Lhoty	6
Břehy	6	Burian z Tropic a Řičan	6
		Byšický z Byšic	5
		Bejšovec z Bejšova	5
		Bořaňovský z Byttiský	5
		Bezdružický z Kolovrat	5
		Branišovský z Branišova	4
		Beneda z Nečtin	4

Baubinský z Újezda	4	rytíř z Doubravice	5
Balbin z Vorličné	4	Doudlebský z Doudleb	4
	<u>477</u>		<u>408</u>
<i>C.</i>		<i>E. F. G.</i>	
Místné :		Místné :	
Všeobecné	10	E. Všeobecné	23
Šlechtické :		F. Všeobecné	36
Všeobecné	16	G. Všeobecné	74
Celler z Rosenthalu	9		143
	<u>25</u>		
<i>Č.</i>		<i>Šlechtické :</i>	
Místné :		E. Všeobecné	26
Všeobecné	9	Elsnic z Elsnic	5
Čáslav	37	F. Všeobecné	40
	<u>46</u>	Fremut z Tropčic	3
Šlechtické :		kníže z Fürstenberka	2
Všeobecné	53	G. Všeobecné	53
rod Černínův z Chudenic	48	hrabata z Guttenšteina	11
Čejkové z Olbramovic	23	Gerstorff z Gerstorfu	9
Čabelický ze Soutic	2	hr. Gallas	7
	<u>126</u>	Giglingar z Kneglšteina	3
			159
<i>D.</i>		<i>H.</i>	
Místné :		Místné :	
Všeobecné	59	Všeobecné	57
Domažlice	50	Hradec Králové	123
Dvůr Králové	48	Hohenstadt na Moravě	62
Dubíčko na Moravě	30	Hradiště (rozličná)	21
	<u>187</u>	Hirschberg (Doksy)	6
Šlechtické:			269
Všeobecné	100	Šlechtické:	
Drahonovský z Piečina	78	Všeobecné	170
purkrabata z Donína	37	Hřan z Harasova	23
p. z Dietrichšteina (nejčetnější Frant. arcib. Olom.)	36	Hlaváč z Vojenice	22
p. z Dubé	25	Hubert z Belnsdorfu	18
Dobranovský z Dobranova	19	p. Hasištejnští z Lobkovic	16
Dobřenský z Dobřenic	17	Hrobčický z Hrobčice	16
Drnovský z Drnovic	17	Huerta de Hoeff, válečný radda čís. Ferdinanda II	12
Dohalský z Dohalic	14	Hložec z Žampachu	11
Dvořecký z Olbramovic	14	— z Zbislavic	11
— z Radkovic	14	Hořický z Horky	9
hrabata z Dobrše	10	Humpolec z Prostiboře	9
Dlouhoveský z Dlouhé vsi	10	— z Tuchoraze	9
Doupovec z Doupova	10	pánové z Hrádku	9
Diblík z Votína	7	p. z Holehlav	9
Dejm z Tříteže	5	Hora z Ocebovic	8

p. z Hodějova	8	Jeníšek z Újezda	7
Harant z Polžic	7	Jablonský z Jablonné	3
p. z Hustířan	7		48
Hozlauer z Hozlau	7		
Horšický z Horšic	6		
Horňatecký z Dobročovic	6		
Hrušovský z Hrušova	5		
p. z Hazmburku	5		
p. z Hradce	5		
Hroch z Mezilesic	5		
Hodický z Hodic	3		
Ch.	395		
Místné :			
Všeobecné	11		
Chrudim	23		
Chlumecké panství	19		
Chotěbor	10		
Cheb	8		
	71		
Šlechtické :			
Všeobecné	49		
Chlumčanský z Přestavlk	15		
Chvalovský z Šanova	11		
— z Ledeč	11		
Chotek z Vojnína	10		
— z Chotkova	10		
Chotouchovský z Nebovid	9		
Chotounský z Chotouně	9		
Chanovský z Dlouhé vsi	7		
Chlum z Chlumu	6		
p. z Chocenic	5		
J.	121		
Místné :			
Všeobecné	24		
Jachimov	63		
Jaroměř	53		
Jevíčko (na M.)	38		
Jihlava	18		
Jilové	11		
Jičín	11		
Jilemnice	11		
Janovice	6		
	235		
Šlechtické :			
Všeobecné	31		
Janovský z Janovic	7		
K.			
Místné :			
Všeobecné	179		
Kouřím	395		
Kutná Hora	103		
Kostelec nad Labem			
— nad Orlicí	96		
— nad Černými lesy			
Kolín nad Labem	43		
Klatovy	33		
Kadaň	18		
	867		
Šlechtické :			
Všeobecné	307		
Kolovrat Krakovský	47		
Kotulinský	45		
Křinecký z Ronova	33		
Kaplíř ze Sulevic	28		
Kustoš ze Zubřího	25		
p. z Katharu na Pernštejně	19		
p. z Klenového a na Janovicích	18		
Kapoun ze Svojkova	15		
Kobylka z Kobylího	14		
p. z Kunovic na Ostrově	14		
Kounicové	12		
Kořenský z Terešova	10		
Kutovec z Ourazu	8		
p. z Kalenic a na Žrucích	7		
Krajíř z Krajku	7		
Koc z Dobrše	6		
Kelbel z Kejsinku	6		
Kordule ze Sloupna	5		
Kafinek z Chlumu	5		
Krabice z Veitmile	3		
p. z Kunštatu	3		
	637		
L.			
Místné :			
Všeobecné	71		
Litoměřice	101		
Lanskroun	77		
Litomyšle	53		

Líté (Littau)	33	Měděnec z Ratibořic	4
Letovice	17	Mirošovský z Mirošovic	4
Louny	15	Mičkovský ze Stropčie	3
Loket	6		
	<hr/> 373		<hr/> 375
Šlechtické :		Místné :	
Všeobecné	135	Všeobecné	33
kn. z Lichtenšteina	281	Nové město	33
p. z Lobkovic	92	Nimburk	30
Lukavský z Lukavce	23	Náchod	28
Lokšan z Lokšanu	13	Nikolšpurk	8
Linhart z Neyenperku	12	Nisa	5
Labuňský z Labuně	8		
Liček z Ryzmburku	8		137
Libšteinský z Kolovrat	7	Šlechtické :	
Litický ze Šonova	7	Všeobecné	59
Loubský z Lub	6	Novohradský z Kolovrat	39
Lapáček ze Rzavého	6	Nosticové	6
Lhota ze Lhoty	4	Nejedlý z Vysoké	3
Leva z Brozanek	4	Nečanský z Minic	3
p. z Landšteina	3		
Ledčanský z Popic	3		110
Lažanský z Bukova	3	Šlechtické :	
	<hr/> 615	Místné :	
M.		Všeobecné	14
Místné :		Olomouc	353
Všeobecné	50	Olešnice	16
Mirov (na M.)	34	Osek	6
Mělník	27	Opatovice	5
Müglitz	17	Opava	5
Mýto Vysoké	7	Ostrov	3
Most	7	Oušava, hrad a panství na	
	<hr/> 142	Moravě	31
Šlechtické :			
Všeobecné	202		
Malovec z Malovic	46	Šlechtické :	
Myška ze Žlunic	33	Všeobecné	47
Mirek ze Solopisk	22	Odkolek z Újezda	37
Mitrovský z Nemyšle	20	p. z Oppersdorfu	18
Mladota	8		
Mošauer z Valdova	7	Místné :	
Martinkovský z Roreče	6	Všeobeené	106
p. z Martinic	6	Plzeň	126
Měšíček z Vejskova	5	Poděbrady	70
kníže Minstrberské	5	Přerov	32
Malešický z Černožic	4	Polička	29
		Písek	27
		Pardubice	19

Prostějov	17	S.	
Plumlov	14	Místné :	
Klášter sv. Prokopa	12	Všeobecné	76
Prachaticce	9	Sedlec	34
Pelhřimov	9	Slané	16
Příbram	7	Strakonice	12
	<hr/> 477	Sušice	10
Šlechtické:		Slavkov	9
Všeobecné	217	Skála hrad nad Metují	8
Pecingar z Bydžína a na		Stříbro	7
Hradiště	32	Smiřické panství	6
Půhončí z Předmostí a na		Skalice Uherská	5
Skalici	21	Svojanov	5
pánové z Pernšteina	13	Svojšice	4
Podstacký z Prusinovic	11	Smečno	3
Příchovský z Příchovic	9	Privilegia vsi Stadic	5
Pavlovský z Pavlovic	7		<hr/> 200
Pětipeský z Chyš	5	Šlechtické:	
Pešík z Komárova	4	Všeobecné	179
Pflug z Rabšteina	4	Sak z Bohuňovic	{ 50
Prog z Velnic	3	— z Blumenthalu	
	<hr/> 326	Smiřický ze Smiřic	31
R.		Silber ze Silberšteina	28
Místné :		Skuhrovský ze Skuhrova	23
Všeobecné	46	Slavata z Chlumu	{ 22
Rakovník	69	— z Martinic	
Rychnov	11	Střela z Rokyc	20
Roudnice	10	Straka z Nedabylic	18
Rokyceany	8	Sekerka ze Sedčic	10
	<hr/> 144	p. ze Svarova	10
Šlechtické:		Svatkovský z Dobrohoštic	9
Všeobecné	155	Strojetický ze Strojetic	7
pánové z Ryzmburku	39	Skalský z Dubna na Slušticech	7
p. z Rožmberka	17	Smrká z Mnichu	7
p. z Roupova	14	p. ze Salmu a Neuburku	7
p. z Rožmitála a Blatné	13	Sezima ze Sezimova	6
Rychnovský z Rychnova	12	Stibor z Hrádku	5
Radecký z Radče	10	Slavíkovec ze Slavíkova	5
Rous z Vražkova	8	Sedlecký z Újezda	5
Rodovský z Hustiřan	6	p. ze Stropčic a na Miřkově	5
Račín z Račína	5		<hr/> 454
Robmhap ze Suché	5	Š.	
Ratiborský z Cheebuze	3	Místné :	
Radkovec z Radkovic	3	Všeobecné	32
	<hr/> 290	Šternberk	18
		Štěpanické panství	15
			<hr/> 65

Šlechtické:				
Všeobecné	117	Táhlo z Heršteina	5	
Schlík hr. z Passavy (z Pas- sunu, Bassano)	31	Tilli	4	
p. ze Švamberka	24	Turnovský z Turnšteina	3	
Štoss z Kounic	20	Tejřovský z Ensídle	3	
Štampach ze Štampachu	15		224	
Špetle z Prudic a na Bi- skupicích	13	<i>U.</i>		
Španovský z Lisova	10	Místné:		
Schwarzenbergové	9	Ullersdorf	7	
Schafgotsch z Künastu	9	Uničov	6	
Šanovec ze Šanova	7	Ústí nad Labem	4	
Švihovský z Ryzemberka	7	Ústí nad Orlicí	4	
Šatný z Olivetu	5	Unhošt	1	
Šlechta ze Všehrd	5	Újezd	1	
Škopек z Bílých Otradovic	5	Uherčice	1	
Štítný ze Štítného	4		24	
Schönenfeld ze Schönenfeldu	5	Šlechtické:		
Šlovský ze Šlovic	3	Všeobecné	7	
	289	p. z Újezda	9	
<i>T.</i>		Ulický z Ulešnice	3	
Místné:		Ursin z Bukovna	1	
Všeobecné	55	Slechtici z Újezda	6	
Třebová Moravská	775	Údrčský z Údrče	5	
Trutnov	161		31	
Tábor	37	<i>V.</i>		
Trnava	19	Místné:		
Touškov	10	Všeobecné	67	
Teplice	8	Vlčické panství	27	
Teplský klášter	6	Vodňany	24	
Turná	5	Velehrad	20	
Tatenické panství	5	Volyně	4	
Tachov	2		142	
	981	Šlechtické:		
Šlechtické:		Všeobecné	238	
Všeobecné	94	pánové z Valdšteina	155	
Trčka z Lípy	50	p. z Vartemberka	44	
hr. z Thurnu	19	Věžník z Vězník a na Tr-		
p. z Talmberka	10	navě	43	
Třídovský z Votína	8	z Vchynic a Tetova	27	
hr. z Trautmansdorfu	7	Vratislav z Mitrovic	15	
Točník z Křimic	6	Vidršpergar z Vidršperga	12	
hr. z Thunu	5	Vrabský z Vrabí	11	
Trojanové z Bylan	5	Vančura z Řehnic	10	
Tetauer z Tetova	5	p. z Vrbna	8	
		Velemyšlský z Velemyšlovi	7	
		Vřesovec z Vřesovic	6	
		Voděradský z Hrušova	6	

Vrchotický z Loutkova	6	Zeidlic z Schenfeldu	12
Voračický z Paběnic	6	Zářecký z Dolkovic	7
p. z Veitmile	6	Zajic z Hazmburku	6
Vrabský Tluksa z Vrabí	5	Zbyněk z Velčan (?)	5
hrabata z Vacinova	5	Zylvar z Pilinkova	4
p. z Vrtby	5	Znějovský z Kochyně	4
Vostárek z Vačetína	4	Zapský ze Zap	4
Valkoun z Adlaru	4		
Vlachovský z Vlachovic	4		
Vít ze Rzavého	3		
Vrbčanský z Velišova	3		
	<hr/> 633		
			185
			Ž.
		Místné :	
Všeobecné	24	Všeobecné	5
Zábřich na Moravě	33	Žitava	40
Zásmucké panství	27	Žatec	32
Znojm	19	Ždářský klášter	4
Zbirov	16	Žebrák	3
Zbraslav	6		
	<hr/> 125		
		Šlechtické :	
Všeobecné	94	Všeobecné	26
Zárubové z Hustiřan	32	pánové z Žerotína	106
Závadský ze Závadky	17	Želecký z Podčinic	51
		Žalkovský z Žalkovic	24
		Ždářský ze Ždáru	7
		Žehušický z Nestajova	7
		Žákovec z Žakavy	5
			<hr/> 226

Zvláštní oddíl v této části listin a dopisů tvoří listiny pápirové rodu Šternberského pod názvem *Archiv Šternberský*, které co celek náležejí k archivu Manderscheid-Šternberskému listin pergamenových, o nichž svrchu byla řeč. Listin těchto je 2628, mezi těmi 1263 originalů, 1365 přepisů (tyto nejvíce ze starší doby), vesměs oudů rodiny Šternberské se týkajících. Listiny tyto jsou genealogicky spořádány, s mnohými vlastnoručními poznámkami k rodopisu Šternberků od hraběte Františka Šternberka učiněných.

Taktéž co zvláštní oddíl urovnány jsou *listiny a spisy týkající se Prahy*, všech vesměs 1506, které se opět na několik menších částí rozpadají, a sice:

1) Dopisy purkmistra a raddy měst Pražských

a) od r. 1416—1525, kterých je 88; 67 z nich je psáno Kouřimským, 18 Budějovickým;

b) od r. 1526—1620. Počet těchto obnáší 113. Dopisy Kouřimským, Budějovickým, Trutnovským a do Mor. Třebové jsou nejčetnější;

c) od r. 1620. Těch je jen 29.

- 2) 10 listin před rokem 1525 rozličných osob z Prahy.
- 3) Listiny měšťanů Pražských od r. 1526, jichž se 101 čítá.
- 4) Listiny osob soukromých v Praze, počtem 186.
- 5) Žaloby a rozepře měšťanů Pražských, jichž je 30.
- 6) Dopisy a suppliky Pražanům 26.
- 7) Pořádkové měst Pražských 9.
- 8) Listiny úředníků městských 43.
- 9) Listiny týkající se klášterů Pražských, počtem 78, mezi těmi i sbírka výsad od panovníků českých řádu křižovnickému a maltezskému udělených.
- 10) Listiny týkající se kostelů a far v Praze, jichž je 56; vylknouti sluší sebrané privilegie kapitoly Pražské od rozličných panovníků a papežů v starých přepisích.

Mimo to nalézají se v archivu staré přepisy privilegií městských a rozličné spisy, týkající se obecných záležitostí městských. Mezi jinými i kr. nařízení městům Pražským krále Vladislava od r. 1513, rozepře o meze a grunty mezi Starým a Novým městem 1617.

11) *Listiny arcibiskupství Pražského*, při kterých opět několik menších oddělení stává:

- a) listiny arcibiskupů Pražských, počtem 62;
- b) listiny arcibiskupských vikářů od r. 1376—1418, kterých je 8;
- c) listiny administratorů konsistoře pod obojí 26;
- d) listiny týkající se arcibiskupství vůbec 20;
- 12) *Listiny university*, které se rozpadají
 - a) na listiny rektorů, prorektorů, rady a úředníků učení Pražského, jichž je 42;
 - b) na listiny professorů universitních 24;
 - c) na dopisy a suppliky k universitě 21;
 - d) na listiny a spisy týkající se university, nejvíce řízení statků universitních 29;

e) konečně na listiny týkající se jurisdikcí akademického magistratu K. Ferdinandské university, počtem 39.

13) Vysvědčení rozličná, křticí listy, vysvědčení chudoby, pilnosti a t. d., všech 126.

14) Kšasty rozličných osob, měšťanů, úředníků, učenců a t. d. od roku 1518, všech 200. Mimo to dva folianty, v nichž zapsány jsou kšasty od roku 1580.

15) Inventáře zemřelých osob v Praze, nejvíce takových, které spadaly pod jurisdikci university, jako úředníků universitních, professorů, doktorů a t. d., kterých je 140.

Listiny cizí.

Mezi těmito především kladeny býti musí

1) *listiny slezské*, a sice:

a) listiny vévod Slezských, počtem 11;

b) listiny místné, kterých je vesměs 61. Nejčetnější z těchto jsou listiny města Vratislavi, pak Opavy a Hlubčic.

2) *Listiny kladské, lužické a mišenské*, kterých je pouze 24.

Listin polských, cizo-německých, vlaských, francouzských, ruských, tureckých je vesměs 386. Z těch spadá na země mocnářství Rakouského mimo Čechy a Moravu 111.

Listin k říši Německé se vztahujících je 142, a sice:

a) listin knížat německých je 40, mezi těmi opět 27 listin kurfirstů Saských.

b) Listiny soukromé měst, jako Vittenberka, Roztoku, duchovních a světských pánů jsou 102.

Listin francouzských a vlaských je 89, 14 z nich jest panovnických, ostatní jsou soukromé.

Mezi listinami Polska se týkajících je 15 panovnických, mezi nimiž jsou dvě listiny krále Kazimíra, jedna od r. 1458, druhá od r. 1477. Privátních je 12. Ruské listiny jsou dvě, králů Španělských jsou 4, švédské pak jsou 3 listiny.

Tureckých dopisů a listin je 8, mimo ty sem náleží i tur. pas pána z Rožmberka, před nedávnem Museu darovaný od p. Pečírky, pocházející z počátku XVII století.

Miscellanea.

Spisy a akta taková, která v žádný z uvedených oddílů vřaděna býti nemohla, tvoří zvláštní část pod jménem nadepsaným.

Miscellanea tato dle obsahu svého roztríděna jsou na M. a) dějepisného, b) literárního, c) církevního, konečně d) juridicko-politického obsahu. Počet všech v nadzmíněných třídách obsažených spisů obnáší více než 500 kusů.

Miscellanea obsahu historického zahrnují 180 rozličných spisů historických, nejvíce Čech se týkajících. Co nejzajímavější vytkneme:

Německý list Johanny panny Orleanské Hussitům. Výjezd poslů krále Českého Jiřího ku králi Franckému r. 1464 v překladu německém.

Výtah z testamentu kr. Ferdinanda I od r. 1541. 40 listin týkajících se vyhnání Židů z Prahy od r. 1560—1564.

Odpověď císaře Rudolfa vyslanci Perského krále r. 1600. Výtah psaní hejtmanů Bočkajových ku pánum Moravanum.

Přiběhové roku 1778 v Čechách a t. d.

Ze spisů jednajících o cizích zemích vytknouti třeba zprávu p. hraběte Adolfa Vratislava ze Sternberka, vyslance na dvoře švédském o stavu koruny Švédské po míru v Olivě, a jiných více.

Miscellanea obsahu literárního, počtem 100 kusů. Z těch jsou nejdůležitější:

Píseň (něm.) z časů krále Ladislava r. 1457.

O příjezdu Fridricha do Prahy 1619 od Šimona Lomnického.

Rozmluva selská na zlé časy v 2. pol. XVIII století a t. d.

Miscellanea církevní obsahují rozličné dopisy papežské, dopisy rozličných osob duchovních nejvíce Jezovitů; pojednání rozličná náboženského obsahu. Z dopisů je zajímavý jeden český list missionáře z Kadixu z 1. pol. XVIII stol. Z pojednání uvéstí záhadno: Příspěvky k dějepisu inkvisice v Čechách. Mandat Kristiana Saského o přijmutí do země křesťanů vypověděných roku 1603.

Útočiště českých protestantů ku králi Pruskému z XVIII stol. — Stížnosti křesťanů proti Židům, a Židů proti křesťanům v Praze r. 1702. Pamětnosti některých far v Čechách a jiné více.

Miscellanea politického a juridického obsahu zahrnují nejvíce návrhy k reformám politickým za panování Marie Terezie a Josefa II. Mezi staršími předměty v odboru tento spadajícími výtknutí zasluhují:

Seznam pokut na rozličná přečinění ku konci XVI století, dle práv městských. Dále: *Regulae directivae Rectificationis Bohemiac, conscriptae: DVM popVLVs Pragae ConsCriBaretVr atd.*

Část druhá.

Nové přepisy.

Tyto tvoří druhý hlavní oddíl archivu musejního. Jakým spůsobem a jakými prostředky byly archivu zjednány, již nahoře říšeji vytknuto.

Nejhlavnější a nejdůležitější oddíl z těchto tvoří *Diplomatář český*, to jest sbírka přepsaných listin všeho druhu, panovnických, vládních i soukromých českého dějepisu aneb soukromého a vnitřního života národního se týkajících. Přepisy tyto čineny jsou z rozličných archivů domácích i cizích. Jsouce chronologicky spořádány, počínaji od r. 745 a sáhají až do konce XVIII století. Počet všech obnáší 7890 kusů. Na dobu od r. 745 do r. 999 z nich připadá jen 33. Na XI století 59, na XII 145, na XII 1114, na XIV 2479, na XV 2360, na XVI 717, na XVII 961, na XVIII konečně pouze 21.

O *Sbírce listin pohořelých Desk zemských*, o *přepisech sněmovných* jednání a přepsaných listinách archivu Šternberského již v první části na svém místě mluveno.

Mimo to do části této spadá:

Sbírka dopisů pánů Rožmberských, vypsaných z archivu Třeboňského, jichž se 232 čítá. 4 z nich připadají na XIV stol., a sice na léta 1376, 1380, 1382, 1398; na XV století jich spadá 11, XVI století konečně jich obsahuje až do r. 1538, do kterého dopisy tyto sáhají, 207.

Některé spisy českých bratří z XV a XVI století, počtem 57 kusů. Jsou to traktaty ku prospěchu a proti bratrské jednotě čelici, rozličné listy a dopisy bratří českých, hádky a spisy

obranné a t. d. Nejdůležitější mezi těmi jsou: Hádka Rokycanova s Tábory na sněmu u Hory r. 1444. Sedm listů bratří českých Janu Rokycanovi r. 1468. List od bratří králi Jiřímu. List týchž královně Johanně. Psaní bratří z Čech bratřím do Moldavy r. 1494, konečně žalobný spis k. českého podkomořího Václava Valečovského proti Janu z Rokycan.

Nejposléze v části přepisů obsaženy jsou i některé historické traktaty, přepsané z knihy Pražského městského archivu nadepsané „*Chaos*.“ Těchto jest 38 kusů.

Z přehledu podaného je vidno, že musejní archiv nejen listiny takové shromažďuje a schovává, které se k celé zemi a dějinám jejím vůbec vztahují, nýbrž že jemu každý příspěvek listin soukromých i lokálních vitaný a i sbírání těchto jeho účelem jest. Přesvědčí se dále každý, že i sebe nepatrnejší listina, která v rukou jednotlivce je beze vší ceny, v porovnání s jinými důležitosti a ceny nabývá, a že listiny porůznu zde onde reztroušené nikde účelu svému lépe dostati nemohou, leč vřadí-li se k ostatním, v archivu musejním, všeobecnému používání přístupném, dosud již nashromážděným. Viděti též z přehledu toho, že skoro v každém oddilu ještě dlouhého doplňování zapotřebí jest, aby se úplnost a dokonalost docílila; a vyslovují-li vřelé přání, aby tato sbírka Musca přispíváním a podporou šlechetných jednotlivců a celých korporací, v jichž moci jest obohacovati ji, vždy více se množila a ve všech svých oddilech doplňovala, jest to v skutku i přání všech milovníků našeho dějepisu, milovníků naší vlasti; jelikož to, co v archivu uloženo a schováno jest, chová se ku prospěchu vědy, k seznání minulosti a dějin naší země, jejích vnějších i vnitřních poměrů.

ZOBODAT -

www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Verhandlungen der Gesellschaft des vaterländischen Museums in Böhmen](#)

Jahr/Year: 1855

Band/Volume: [1855](#)

Autor(en)/Author(s): Krizek Vaclav

Artikel/Article: [Zprava o Archivu Musea Kralovstvi Ceskeho](#)

1-32